

Fenntarthatóság a településmarketingben

KOLNHOFER-DERECSKEI Anita¹, REICHER Regina Zsuzsanna², REMSEI Sándor³

DOI: [10.29180/978-615-6342-76-8_21](https://doi.org/10.29180/978-615-6342-76-8_21)

Absztrakt

Bolygónk számos társadalmi és ökológiai kihívással néz szembe, és az elmúlt évek eseményeinek hatása komoly nehézségeket okozott minden település életében, függetlenül azok méretétől. Kimutatták, hogy a turizmus fejlődése számos előnnyel jár az érintett területeken, de vannak veszélyei is. A megváltozott fogyasztói szokások és a társadalmi, gazdasági változások a legtöbb település vezetését arra ösztönözte, hogy újragondolja marketingstratégiáját, annak érdekében, hogy választ adhasson az új kihívásokra. Szisztematikus szakirodalmi vizsgálat során a településmarketing áttekintett szakirodalmában 3 tudományos klasztert azonosítottunk, melyek azok a fókuszterületek, mellyel a kutatók foglalkoztak az elmúlt két évtizedben. Egyértelműen azonosítható volt a környezetvédelemmel, környezettudatossággal és a turizmus hatásaival, ökolábnyom kérdéseivel foglalkozó irodalmak halmaza. Jelen vizsgálatunk középpontjában a településmarketing fenntartható fejlődés témakörét felölelő hatás vizsgálata áll. Az SDG (Sustainable Development Goals vagy Fenntartható Fejlődési Célok) egyik markáns eleme a Fenntartható városok és közösségek (11-es cél), melyre a turizmus igen komoly hatással lehet. Ezirányú kutatásunk középpontjában egyrészt a fenntarthatóságot szem előtt tartó infrastruktúra-fejlesztés, másrészt a környezettudatos gondolkodás kialakításának és a kulturális örökség megőrzésének helyzete áll. Vizsgálatunk során SDG tracker (Our World in Data), 11-es célt leíró adatai mellett, az OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) Better Life Index vonatkozó mutatóit tekintjük át. Jelen tanulmányban ezen mutatók rendszerezése, módszertani háttérének vizsgálata történt. A mérőszámok rendszerezése után a jövőben kísérletet teszünk a vizsgálatba bevont földrajzi terület országainak összehasonlítására a vizsgált indexek segítségével.

Kulcsszavak: településmarketing, fenntartható fejlődés, SDG11 OECD

Bevezetés

„A Föld népessége 1350 óta folyamatosan növekszik, de a legnagyobb népességnövekedés az elmúlt évszázad középső évtizedeitől tapasztalható. 1950 óta a Föld népessége megháromszorozódott, ami 2020-ban elérte a 7,8 milliárd főt. 2019-ben a világ népességének közel 60 százaléka hét ország határain belül koncentrálódott. A föld népességének 50%-a alig foglal el pár %-ot a föld területéből.” (novekedes.hu) Gyorsan változó fejlődő világunkban komoly kihívást jelent ezen fejlődés fenntarthatóságának vizsgálata. Szinte minden területen kérdésként merül fel, hogy hogyan mérhetőek ezeknek a változásoknak a hatásai, milyen mérőszámmal lehet legjobban leírni a megismert folyamatokat és az előttünk álló jövőt. Ezekkel a problémákkal a települések fejlesztésével foglalkozó szakemberek is szembesülnek.

¹ Budapest Gazdasági Egyetem, Pénzügyi és Számviteli Kar, Üzleti Gazdaságtan Tanszék, e-mail: kolnhofer-derecskei.anita@uni-bge.hu, ORCID: 0000-0002-1780-7674

² Budapest Gazdasági Egyetem, Pénzügyi és Számviteli Kar, Menedzsment Tanszék, reicher.regina@uni-bge.hu, ORCID: 0000-0003-3929-6331

³ Széchenyi István Egyetem, Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar, Nemzetközi és Alkalmazott Közgazdaságtan Tanszék, remsei.sandor@sze.hu, ORCID: 0000-0001-8862-4544

Korábbi kutatásunk során megvizsgáltuk a magyar szakirodalomban található releváns publikációkat és a haza kutatások is rámutattak, hogy a téma interdiszciplináris jellegű, számos tudományterülettel áll kapcsolatban (Majláth et al, 2022) A Scopus, a WoS (Web of Science) és a Sage adatbázis alapján készített szisztematikus irodalomfeldolgozásunk eredményeként a helymarketing témakörében 3 jól körülhatárolható klasztert sikerült azonosítani, melyek különálló egységet képeztek a témán belül (Reicher et al, 2023). Bár önálló klaszterként nem volt azonosítható a fenntarthatóság fogalma, azonban a kulcsszavak előfordulási számát vizsgálva megállapítható volt, hogy a sustainability, sustainable, sustainable destination, stb. kifejezések minden klaszterrel kapcsolatban előfordultak. Ebből arra következtethetünk, hogy a településmarketing területén is fontos fogalomként jelenik meg a fenntarthatóság.

Mérhető világ

Az ún. Stiglitz jelentés (Stiglitz et al, 2010) egyik aggálya éppen a lakókörnyezeti hatásoknak a jólétre gyakorolt hatásának a gazdasági mérhetősége. A jelentés szerint „Az általánosan használt statisztikák nem feltétlenül tudnak „megfogni” bizonyos, az állampolgárok jólétére egyre nagyobb hatással lévő jelenségeket. Például a közlekedési dugók növelhetik a GDP-t (megj. *Gross Domestic Product*) a megnövekedett üzemanyag-fogyasztás révén, azonban nyilvánvalóan nem javítják az emberek életminőségét.” (Stiglitz et al, 2010, 307. oldal)

A szakirodalom és a mutatók elemző áttekintése során feladatunk volt annak feltérképezése, hogy pontosan milyen fogalmi keretrendszerben jelenik meg a fenntarthatóság kérdése, milyen tématerületeken kap hangsúlyos szerepet. Több szervezet is foglalkozik ezekkel a kérdésekkel, számos területet meghatároztak annak érdekében, hogy ezeket a kérdéseket megválaszolják és számos mérőszámot is megpróbáltak kialakítani régiókra, országokra vagy településekre mérve. Az egyik ilyen iránymutatás a települések számára az SDG célok közül az SDG 11, melyet az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) dolgozott ki. A globális mutatórendszer 2017. július 6-án fogadta el a Közgyűlés, és azt a Statisztikai Bizottság munkájáról szóló, a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó Fenntartható Fejlődési Menetrendhez kapcsolódó Közgyűlés által elfogadott határozat tartalmazza. A határozat értelmében az indikátorkeretet évente finomítják és átfogóan felülvizsgálják. A globális indikátorkeretet mutatók egészítik ki regionális és nemzeti szinten, amelyet a tagállamok dolgoznak ki. Maga a célrendszer számos kritikát kapott (Mair et al, 2018), de mégis támpontot adhat abban, hogy elkezdhető legyen a fenntartható működés kialakítása.

Ezeket a célokat teljeskörűen támogatja a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD), melynek adatbázisában az SDG célokhoz kapcsolódó mutatószámokon felül is találhatóak országadatok. A jólét dimenziói között kiemelt szerepet kap a környezet (jelenlegi és jövőbeli feltételek), ahogyan ez meg is jelenik az OECD által gondozott Better Life Index (Jobb Élet) vagy BLI mutatóban. A BLI egy kompozit jólétet mérő index, amelyben 38 tagország adatain mintegy 11 téma tükrözi azt, amit az OECD a jólét szempontjából lényegesnek ítélt az anyagi életkörülmények (lakás, jövedelem, munkahely) és az életminőség (közösség, oktatás, környezet, kormányzás, egészség, életelegedettség, biztonság, munka és magánélet egyensúlya) tekintetében. Az index 11 témakörének mindegyike jelenleg egy-négy mutatóra épül. Az egyes témákon belül a mutatókat egyenlő súlyokkal átlagolják. Az értékeket többnyire az egyes országok nemzeti statisztikai hivatala által felvett adatok alapján számítják ki (egységes mértékegységet használva, többnyire arányszámokkal). Jóllehet a mutató még mindig rejt módszertani és elméleti kérdéseket magában (erről bővebben ír, Kulcsár, 2020) mégis talán az egyik leginkább elfogadott és ismert mutató. Az eredményekből 2011 óta kétfévente minden évben megjelenik egy jelentés „How's Life? Measuring Well-being” (Milyen az élet? Jólét mérése) címmel (OECD, 2020) és egy könnyen kezelhető, felhasználó barát felület is segíti az összehasonlítást és a tájékozódást, illetve az egyes adatok közvetlenül, nyers

formában is elérhetőek (az oecd.org oldalról). Míg az online felület a hétköznapi emberek számára készült, addig a jelentések a tagországok kormányai számára teszik elérhetővé és összehasonlíthatóvá a legfrissebb statisztikai adatokat és erre épülő ajánlásokat.

Ahol jó lenni.... – kutatási eredményeink

AZ SDG11 (Fenntartható városok és közösségek), melyhez 10 alcélt és 15 mutatót határoztak meg, részletes áttekintése során megállapítottuk, hogy a 15 mutatóból 6 esetében nem állnak rendelkezésre mérési adatok. A fennmaradó 9 mutató esetében mindössze 4 alkalommal találunk valamilyen arányban publikált adatot, ami lehetőséget ad az országok összehasonlítására, azonban ezek esetében is kevés az országok átfedése, ami lehetőséget adhatna arra, hogy több szempont alapján vessük össze az országokat vagy klaszterekbe rendezhessük azokat. Megvizsgálva az OECD Better Life Index adatbázisát, látható, hogy több SDG11 célhoz tartozó mutatókat is megtalálhatunk az egyéb mutatók között.

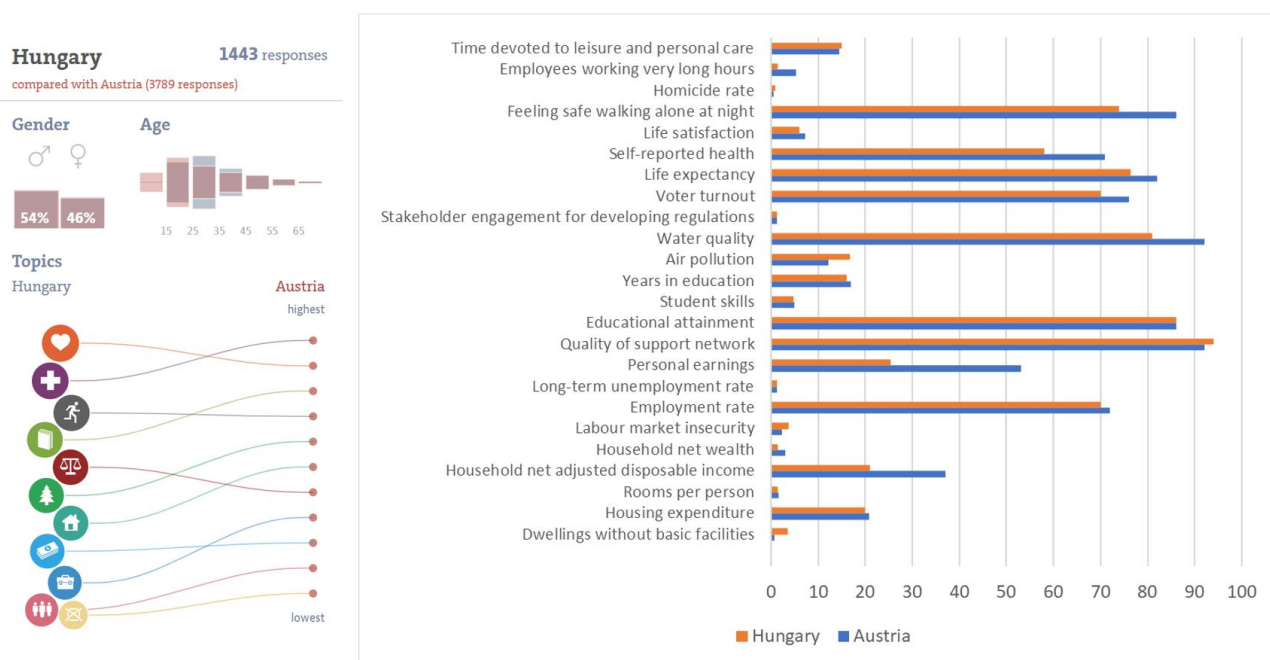
1. táblázat: Az OECD és az SDG11 mutatók összerendelése

OECD	SDG11
Alapellátás nélküli lakások (%-os arány)	A 11.1.1 mutató a nyomornegyedekben, informális településeken vagy nem megfelelő lakhatásban élő városi lakosság aránya
Egy főre jutó szobák aránya	Ez azt méri, hogy a városi lakosság mekkora hányada él nyomornegyedben élő háztartásokban. A nyomornegyed háztartása egy tető alatt élő egyének azon csoportja, akiknél a következő feltételek közül egy vagy több hiányzik: jobb vízellátás, jobb higiénés körülmények, elegendő lakóterület és a lakás tartóssága.
A támogató hálózat minősége (%)	A 11.3.2 mutató azon városok aránya, amelyekben a civil társadalom közvetlenül részt vesz a várostervezésben és -gazdálkodásban, és amelyek rendszeresen és demokratikusan működnek.
Légszennyezés (Mikrogramm per köbméter)	A 11.6.1 mutató a finom por (pl. PM2,5 és PM10) éves átlagos szintje a városokban (népességszámmal súlyozva).
Az érdekeltek bevonása a szabályozás kidolgozásába (Átlagos pontszám)	11.3.2-höz köthető
Biztonságban érzi magát éjszaka egyedül sétálva (%-os arány)	A 11.7.2 mutató a fizikai vagy szexuális zaklatás áldozatává vált személyek aránya nem, életkor, fogyatékosági állapot és előfordulási hely szerint az elmúlt 12 hónapban.

Forrás: saját szerkesztés

Így vizsgálatunkat kizárólag az OECD adatbázisában található országokra fókuszáljuk és az SDG11 célhoz kapcsolódó mutatók közül csak azokat használjuk fel, amelyek az OECD adatbázisában is megjelennek majd. Ez utóbbi esetben azonban „puha” értékek is előfordulnak.

1. ábra: Magyarország és Ausztria vélt (puha) és valós BLI adatainak összevetése

Forrás: OECD.Stat letöltés 2023. 06. 19. A mutatók nevei eredeti nyelven szerepelnek.

Az OECD lehetőséget biztosít a weboldalán a látogatók számára, hogy ők is nyilatkozzanak saját lakhelyükről. Megmutatja, hogy a felhasználók hogyan rangsorolták a jóléti témákat. Az interaktív térképen láthatjuk, hogy melyek azok a változók, amelyek a legnagyobb hangsúllyal jelennek meg világszerte. Példaként Ausztria és Magyarország adatait vetjük az 1. ábrán össze. Míg a magyar válaszadók számára a legfontosabb az étellel való megelégedettség, addig az osztrákok számára az egészség a legfontosabb. Ugyanakkor a konkrét gazdasági mutatók alapján a két ország közötti összehasonlítás a jobb oldalon szerepel.

Ezek után, az OECD mutatói közül kiválasztottuk azokat, amelyekre a válaszadók hangsúlyt helyeztek, feltételezve, hogy számukra e mutatóhoz tartozó pozitív eredmény jelenti az elégedettséget. Hangsúlyozzuk, hogy nem minden kategória került be a kiválasztott mutatók közé és egy kategóriából nem került be minden mutató.

2. táblázat: A kiválasztott OECD mutatók és kategóriái

Kategória	Mutató
Jövedelem	Háztartási nettó kiigazított rendelkezésre álló jövedelem - US dollár
Munkahelyek	Munkaerő-piaci bizonytalanság - Százalék
Oktatás	Képzettségi szint - Százalék
Egészség	A várható élettartam - Évek
Életelégedettség	Életelégedettség - Átlagos pontszám
Munka és magánélet egyensúlya	Szabadidőre és személyes gondoskodásra fordított idő - Órák száma

Forrás: saját szerkesztés

Összefoglalás

Kutatásunk első felében áttekintettük a hazai településmarketing szakirodalmát, majd a szisztematikus irodalomkutatás módszerével feltérképeztük a WoS és a Scopus adatbázisában található kulcsszóra jellemzett településmarketing témával foglalkozó tudományos munkákat. Jelen tanulmányunkban a leírt 3 irodalmi klaszteren átívelő fenntarthatóság fogalmával és annak mérhetőségével foglalkoztunk. Megvizsgáltuk a SDG11 célhoz kapcsolódó indexeket,

valamint az OECD adatbázisában található, a települések, országok élhetőségére vonatkozó mutatókat. Hans Rosling és szerzőtársai *Factfulness* című művében (2018) arra hívja fel a figyelmet, hogy a számok fontosak, de még fontosabbak, hogy megértsük a számok közötti összefüggéseket. Ezért kutatásunk ezen ágának folytatásában a mutatók alapján klaszterelemzést folytatunk, és kísérletet teszünk a vizsgálatba bevont földrajzi terület országainak összehasonlítására a vizsgált indexek segítségével.

Irodalomjegyzék

Kulcsár, L. (2020) Elméleti és módszertani megfontolások az életminőség, a jóllét kutatásához, *Statisztikai Szemle*, 98. ÉVFOLYAM 11. SZÁM, pp. 1239–1287. DOI: 10.20311/stat2020.11.hu1239

Mair, S., Jones, A., Ward, J., Christie, I., Druckman, A., & Lyon, F. (2018) *A critical review of the role of indicators in implementing the sustainable development goals*. Handbook of sustainability science and research, pp. 41-56.

Majláth M., Reicher, R., Zs., Pecze, K., Kolnhofer-Derecskei, A. (2022) Helymarketing, mint kutatási téma: szekunder kutatási eredmények a hazai publikációkra vonatkozóan In: Szegedi, Krisztina (szerk.) *Szemelvények a BGE kutatásaiból* Budapest, Magyarország : Budapesti Gazdasági Egyetem 254 p. pp. 167-172., 6 p. doi: 10.29180/978-615-6342-49-2_19

OECD (2020), *How's Life? 2020: Measuring Well-being*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9870c393-en>.

Reicher, R. Zs., Kádár, B., Pecze, K., Majláth, M. (2023) Place marketing as a research topic - secondary research results on international publications, 16th International Conference on Economics and Business CHALLENGES IN THE CARPATHIAN BASIN Towards a new sustainability?, Romania

Rosling, H., Rönnlund, A. R., Rosling, O. (2018) *Factfulness: Wie wir lernen, die Welt so zu sehen, wie sie wirklich ist | Der Bestseller zum Erreichen einer offenen Geisteshaltung für Ansichten und Urteile, die nur auf soliden Fakten basieren*. Ullstein Buchverlage.

Stiglitz E. J., Sen A., Fitoussi J. (2010) A bizottság jelentése a gazdasági teljesítmény és a társadalmi fejlődés méréséről. *Statisztikai Szemle*, 3. sz.

<https://www.oecdbetterlifeindex.org/responses/> (Letöltés dátuma: 2023. július 23.)

<https://sdg-tracker.org/cities> (Letöltés dátuma: 2023. július 23.)

<https://novekedes.hu/elemzesek/a-vilag-nepessege-erdekes-10-terkepben> (Letöltés dátuma: 2023. július 23.)